

Železniční doprava a fauna v okolí tratě

S intenzivním rozvojem silniční dopravy přibývají studie o jejím vlivu na faunu a hledají se různá technická řešení, jak zvyšovat průchodnost silnicemi rozdělené krajiny pro různé skupiny živočichů. Případný vliv železniční dopravy je ale v této souvislosti znám jen omezeně. Proto jsme se zaměřili na tuto problematiku a první výsledky jsme přiblížili v Živě (2001, 1: 39–40). Další získaná data nám umožňují nová shrnutí v tomto příspěvku.

Jednokolejná železniční trať místního významu mezi Benešovem u Prahy a Trhovým Štěpánovem je 33 km dlouhá, protíná mírně převýšenou krajinu Vlašimské pahorkatiny a lze na ní nalézt kadávery zvířete sražené vlakem (při našich výzkumech jsme našli 88 a 112 jedinců – dva ucelené sběry). Naším hlavním badatelským zájmem bylo jejich různé rozmištnění v závislosti na odlišných úsecích trati (lesní zářez, otevřený terén mezi poli, okolí lidských obydlí a měst). Těžištem práce bylo vyhledání a určení tělesných pozůstatků usmrčených zvířat. První ucelený výzkum (sadu pochůzek pokrývajících celou sledovanou trať) jsme uskutečnili v bezsněžném zimním období 1999–2000 (viz Živa 2001, 1), druhý v květnu 2006 po zvláště tuhé zimě s nadprůměrnými sněhovými srážkami. Přínosem byly i rozmluvy se zaměstnanci dráhy. Pozůstatky zvířete se odstraňují jednou za dva roky při pravidelné kontrole technického stavu trati. K určitému těžko odhadnutelnému podhodnocení výsledků mohlo dojít sanitární činností šelem, dravců a sov. Ve všedních dnech je trať zatížena 20 přejezdy osobní soupravy a dvěma přejezdy nákladního vlaku, o víkendu se provoz snižuje o 25 %.

Výzkum ukázal, že železniční doprava obecně nejvíce postihuje místní populace zajíců polních (*Lepus europeus*) a srnců obecných (*Capreolus capreolus*). Jde o druhy vázané způsobem života na hlavní bio-

top lemující trať, jímž jsou otevřené polní soustavy s roztroušenými remízky. Nejrozsáhleji zalesněný úsek (30.–33. km) vykazoval v květnu 2006 oproti bezsněžné zimě 1999–2000 vysoký počet nalezených srn (9 ks oproti 0 ks). To lze vysvětlit dlouhou a na sních bohatou zimou, která zapříčinila vysílení srnců a její delší pobyt v prohrnutém pásu tratě, kde snadno docházelo ke střetu s vlakem. V lesním prostředí se srny zdržují při odpočinku a trať zde mimo zmíněné krajně nepříznivé klimatické podmínky křížují pouze při cestě za večerní a ranní pastvou. Proto nálezy pozůstatků srnců a zajíců spadají většinou do otevřených rovinných úseků tratě, v jejichž blízkosti pasoucí se zvířata dlouhodobě setrvávají. K následným kolizím podle výpovědi několika strojvedců dochází převážně v noci, kdy světlem zmatený živočich náhle vběhne přímo před vlak. Často přebíhá celá skupina a pravděpodobnost srážky se podstatně zvyšuje. Spíše náhodná byla srážka s prasetem divokým (*Sus scrofa*) na 32. km v místě, kde vyšlapaná stezka černé zvěře křížuje trať zařízlou v zalesněném svahu.

Vždy vzácné byly nálezy hmyzožravců rejska obecného (*Sorex araneus*), krčka obecného (*Talpa europea*) a ježka západního (*Eurinaceus europeus*). Nebyly zřejmě způsobeny nárazem nebo přejetím, ale spíše silným stresem, k němuž jsou tyto

drobní savci náchylní. Stejně vzácné jsou případy užovky obojkové (*Natrix natrix*), skokana zeleného (*Pelophylax esculentus*) a slepýše obecného (*Anguis fragilis*) – odpovídají přejetí jedinců např. vyhřívajících se na slunci.

Překvapivě vysoké bylo zastoupení šelem, především koček domácích (*Felis silvestris* f. *catus*), psů domácích (*Canis lupus* f. *familiaris*), lišek obecných (*Vulpes vulpes*), ale i kun skalních (*Martes foina*). Kadávery psů náležejí s největší pravděpodobností toulavým a zesláblým jedincům slídícím po čerstvých mršinách zvířat. Za vysokým zastoupením koček stojí jejich časté přeběhy kolejí mezi zahradami v úsecích vesnic a měst a při loveckých potulkách do blízkého okolí. Nálezy lišky naopak pocházely z lesního nebo s ním souvisejícího biotopu. V případě kun skalních šlo vždy o osídlenou oblast s množstvím domácích zvířectva, jediná kuna lesní (*M. martes*) byla podle očekávání objevena v zalesněném úseku tratě mimo lidská obydlí. Příčinou srážení šelem může být jejich lovecké zaujetí činičí je neschopnými včas upozorovat blížící se vlak, nebo vliv mikroparazita toxoplazmy kočičí (*Toxoplasma gondii*), zpomalujícího reflexy svých mezipřítelů následně neschopných žádoucí únikové reakce.

Železniční trať slouží jako výhodný zdroj potravy nejen pro šelmy, ale i pro sovy a dravce. Kromě nepříliš početných kadáverů káně lesní (*Buteo buteo*) a puštíka obecného (*Asio opus*) to dokládá množství vývržků odložených v okolí zajecích a srncích mršin. Ostatní zjištěné ptáčí druhy, s výjimkou bažanta obecného (*Phasianus colchicus*) hojně nalázaného v polních úsecích zarostlých křovinami, představují početně nevýznamné oběti náhodných srážek při letu. Šlo o holuba hřivnáče (*Columba palumbus*), sýkoru koňadra (*Parus major*) a pěnici pokřovní (*Sylvia curruca*).

Z našich výsledků vyplývá výrazná a železniční trati nenarušená závislost zvířat na typu prostředí. Pro konkrétní myslivecké a ochranné organizace proto může být podobný výzkum užitečným zdrojem informací o chování zvířete a jejím poměrném zastoupení v jednotlivých honitbách.

- 1 Poměrné zastoupení kadáverů živočichů podél sledované tratě v různých biotopech během bezsněžné zimy 1999–2000
- 2 Poměrné zastoupení kadáverů v různých biotopech po zvláště chladné zimě 2006. Orig. M. Jankovský a M. Čech

